NORSK PEDAGOGISK STUDIESAMLING
24. AUG 1972

HJERTE BLADET

ORGAN FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

18. ÅRGANG NR. 4 - 1972

HJERTE BLADET

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: Kari Bredal - Einar B. Skattum - Alfhild Hansson
Konsultative medlemmer: Knut Werner, Johs. Gilleberg, Stein Vik

♥

Henvendelser angående abonnement og adresseforandger skjer til forretningsføreren Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.

Innbetaling for abonnement til postgirokonto 9473, bankgirokonto 6088.05.01081 eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året.
Kontingenten er kr. 10,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.

Manuskripter til Hjertebladet sendes redaktøren Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:
Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

♥

I DETTE NUMMER:

Finnmark går nye veier - Feriekurs på Haraldvangen - Sykehusloven stanset skolebygg på Østerbo - Sanitetskvinnene la navneskiltet i skuffen - Slipp barna til på kjøkkenet - Til foreldre med mongoloide barn - I spørretime hos Bratteli - «Litt spansk for oss» - Skaper taushetsplikten isolasjon? - Landet rundt.

Finnmark går nye veier:

Plus-huset — et korsformet småhus med flyttbare vegger og spennende kombinasjonsmuligheter — vil kanskje bli Finnmarks løsning på utbyggingen av omsorgen for de psykisk utviklingshemmede. Til høsten skal fylkestinget behandle planen om en rekke familiehjem og daginstitusjoner i Finnmark utarbeidet av Bergensarkitekten Einar Vaardal-Lunde og sosialkonsulent Jan Ditlev på Trastad gård i samarbeid med fagfolk og de kommunale og fylkeskommunale myndigheter.

Planer om familiedaghjem og daghjem spredt i fylket

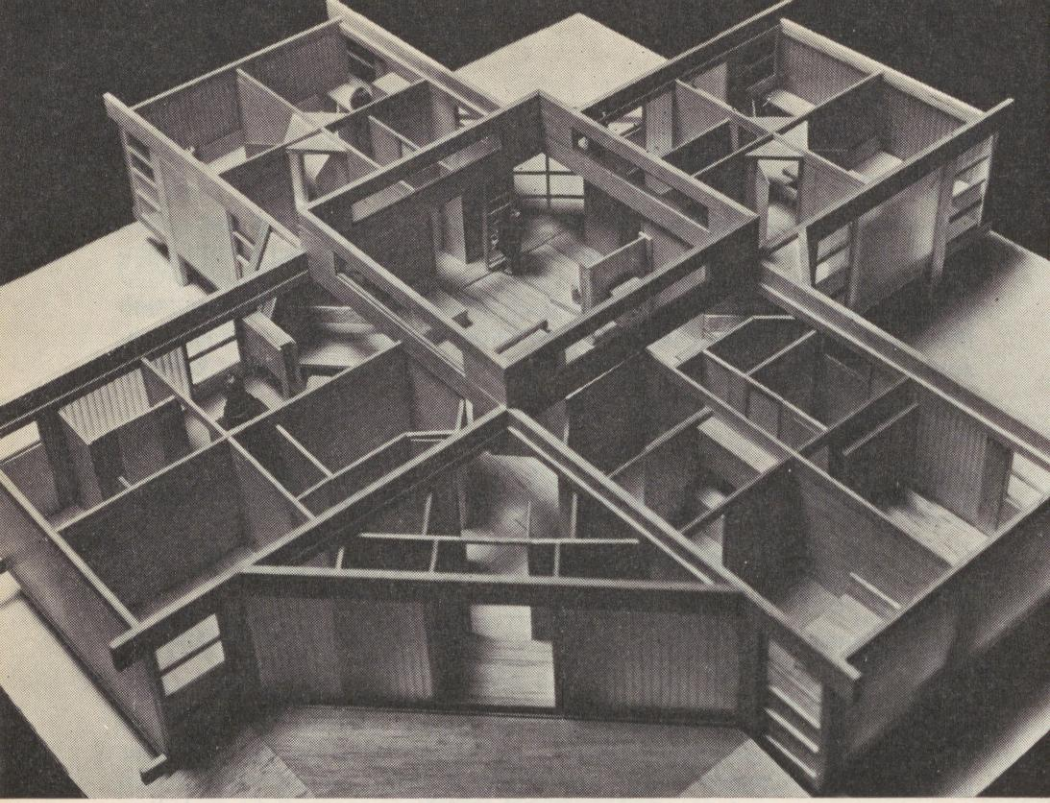
Hvis planen blir vedtatt, vil Finnmark fortsatt bli fylket uten egen sentralinstitusjon for psykisk utviklingshemmede. Prosjekteringsutvalg for små hjem er i arbeid i Karasjok, Kautokeino, Kirkenes, Vadsø og Hammerfest, og også Alta har vært på tale. På flere steder er tomten byggeklar og kostnadsberegninger i gang.

— Erfaringene peker i dag i retning av at de fleste funksjoner som sentralinstitusjonene hittil har ivaretatt, like gjerne kunne etableres i mindre miljøer — for eksempel i de lokale befolkningssentra, sier arkitekt Einar Vaardla-Lunde til Hjertebladet. Han er nettopp kommet tilbake fra sin andre tur i Finnmark siden april og har drøftet byggeplanene med de lokale utvalg i Karasjok, Kautokeino, Kirkenes, Vadsø og Hammerfest, og med fylkesadministrasjonen i Vadsø og fagteamene på Nord-Norges Åndssvakehjem Trastad gård.

Interessen for den nye omsorgsformen er stor i fylket. En desentralisering av opplæring og trening er særlig viktig i en landsdel med så uvanlig store geografiske og kulturelle avstander.

Størst i utstrekning, minst i folketall

Finnmark er landets største fylke i utstrekning, men det minste folketall. Siste oversikt fra Helsedirektoratet forteller at det eneste som finnes av godkjente institusjoner i hele fylket innenfor åndssvakeomsorgen, er en arbeidsstue for 11 ungdommer pluss tre daghjemsplasser i Alta. De barna som ikke kan bo hjemme, er på sentralhjemmet for Nord-Norge, Trastad gård i Troms, eller enda lenger unna. Det

«Pluss-huset» med den mest alminnelige innredning, fellesrom i midten, soverom, kjøkken og bad, kott, garderobe, vaskerom m.v. på de fire «armene» i bygget. Veggene kan flyttes til alternative grupperinger, f. eks. hobbyrom og verksted, 3-sengs rom med lekeplass for små barn i steden for enerom osv.

er dagsreiser hjemmefra for de små finnmarkinger.

Uansett hvor i fylket et sentralhjem for Finnmark blir plassert, vil det bety lange reiser og store avstander for elevene og deres pårørende.

Fordelene ved å bygge mindre familiehjem spredt utover i fylket er blant annet at kontakten med foreldrehjemmet og det opprinnelige primærmiljøet kan opprettholdes i større grad. Den psykisk utviklingshemmede får muligheter til å bevare sin identitet selv etter lengre tids opphold i familiehjemmet. Dette øker mulighetene for å kunne vende tilbake til en mer normal bosituasjon i sin egen by eller bygd etter trening og utvikling i småhjemmet.

Ved å plassere småhjem i lokale tettgrender regner man å løse bemanningssituasjonen ved å bruke arbeidskraftreserven på stedet. Det er en kjent sak at den omfattende mangel på utdannet personell ved de geografisk isolerte sentralhjem-

mene har begrenset muligheten for fullverdig klientbehandling.

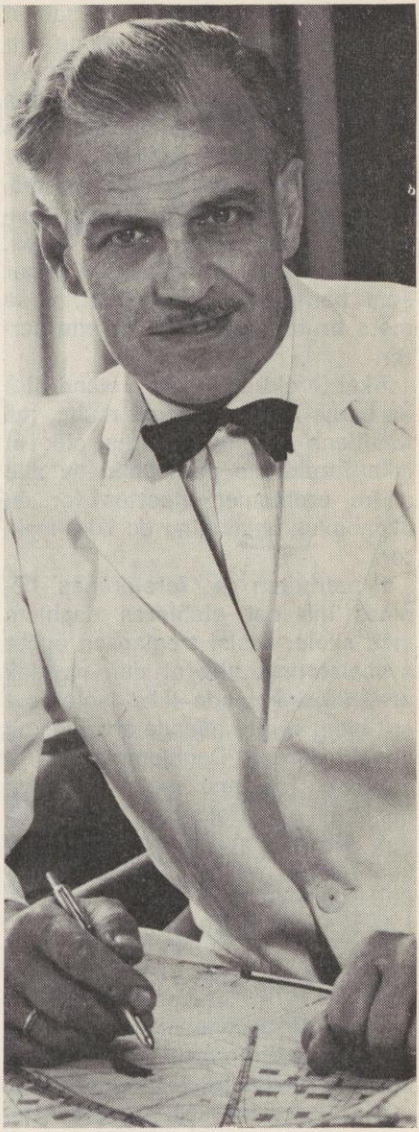
Familiehjemmet har en struktur og en størrelse som muliggjør sosial trening og selvstendighetsoppbygging, et felt hvor sentralhjemmene og andre medisinske modeller har vist seg å komme til kort.

Sentralt fagteam er betingelsen

Under de siste rådslagninger om utbyggingsplanen var det enighet om at en vanskelig kan tenke seg en faglig forsvarlig drift av åndssvakeomsorgen i Finmark med mindre institusjoner spredt i fylket, uten et sentralt fagteam. Dette fagteamet må være i funksjon når familiehjemmene står ferdige. De pedagogisk/psykologiske distriktssentra som skal etableres en rekke steder i fylket, vil også få en sentral rolle når det gjelder undervisningsopplegget ved daginstitusjonene.

I sitt første notat etter befaring i Finmark i april i år peker arkitekt Vaardal-Lunde og sosialkonsulent Jan Ditlev på at utbyggingen naturlig nok ble konsentrert omkring sentralhjemmene i de første vanskelige år etter siste krig. I Finnmark ble anlegget på Trastad gård tilsynelatende svaret på alle problemer innen omsorgen.

Både for foreldre og den psykisk utviklingshemmede følte de store avstander og de fremmede miljøer som en total adskillelse og uavvendelig tragedie. Man trøstet seg imidlertid med at for klientellet var det vel den eneste mulige løsning.

Arkitekt Einar Vaardal-Lunde: — Små hjem gir beboerne opplevelsen av intimitet og tilhørighet.

— I de senere år har man satt et stort spørsmålstegn ved denne vurdering. Det er alltid til stede et sterkt ønske hos foreldrene om å ha den psykisk utviklingshemmede hjemme så langt dette er mulig. Å skilles fra barna når de er små, er en mental påkjenning som nesten må oppleves for helt å fattes. Jo lenger unna institusjonen ligger som barna skal sendes til, dess mere brutalt føles det for alle parter.

Skal foreldrene være i stand til å ha barna hjemme lengst mulig, må familiens økonomi sikres slik at ikke foreldrene på toppen av alle andre problemer utsettes for en økonomisk belastning de ikke makter.

I nærheten av foreldrenes boplass må det etableres daghjem med skole, sosial trening og egnet sysselsetting, slik at den psykisk utviklingshemmede ikke isoleres i sitt hjem og blir gående ørkesløs og drive i dørene. Daghjemmet må gi mulighet for best mulig utvikling og aktiv livsutfoldelse. Videre må det oprettes avlastningshjem som kan ta seg av den psykisk utviklingshemmede for kortere tidsrom i de kritiske familiesituasjoner.

En naturlig del av nærmiljøet

I våre tettsteder vil de ulike former for eksternattilbud kunne gi elevene mulighet for stimulering, opplæring, aktivering og arbeidstrening, terapi og sysselsetting som ikke nødvendigvis trenger å være mindreverdig i forhold til sentralt får en naturlig og variert kontaktflate utad.

Men planleggerne peker likevel på at det vil være behov for noen bedre utstyrte institusjoner, særlig institusjonens tilbud. I den lille enhet på 6—8 kan elevene gli naturlig inn i det etablerte nærmiljøet uten å sprenge det. Det lille hjemmet for sterkt pleietrengende eller for psykisk utviklingshemmede med adferdsforstyrrelser.

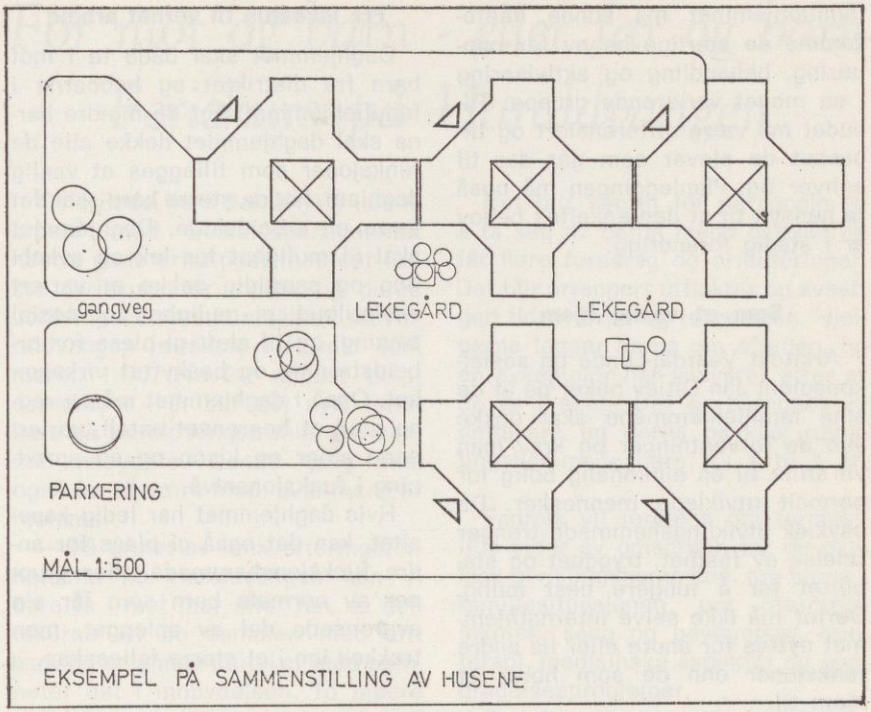
Familiehjemmet skal plasseres i et vanlig boligmiljø, i nærheten av vanlig småhusbebyggelse. Det skal ha god kontakt med det pulserende liv og en fornuftig adkomst, f. eks. med minibuss.

Tomten bør ikke være for kupert og ikke for liten. Det skal være rimelig plass for uteleker, sandkasser etc. Det vil være en fordel med lekeplaser med andre barn i nærheten.

Kort skolevei

I den grad det er ønskelig må familiehjemmet være innstilt på å dra nytte av bestående skoleanlegg med spesialrom, gymnastikksaler og svømmehall. Derfor bør ikke avstanden til skole være for stor. Så vidt mulig skal det også være et rimelig tilbud for sysselsetting for de psykisk utviklingshemmede i nærheten. Ellers kan beboerne i familiehjemmet dra nytte av de ulike kultur- og servicetilbud som lokalsamfunnet representerer.

Mens oppbevaring og pleie var målsettingen tidligere, er utvikling, trening og normalisering i dag mot-

Flere paviljonger kan sammenbygges til atrium, klynger og landsbyer. Her er det tre familiehjem og to daghjem som danner atrium.

toet for behandlingen. Den hjertevarme barmhjertighet har veket plassen for krav og forventning. Dermed er den gamle ideologi borte, og med den burde også navn som Hjertebo — Barnely og Solstreif forsvinne ut av omsorgen for de psykisk utviklingshemmede.

I Finnmarksplanen regner man med at de ulike behandlingshjem vil ha et begrenset nedslagsfelt på grunn av bosettingsmønsteret og de store geografiske avstander. Klienter av begge kjønn og stor aldersspredning er en betingelse for at hjemmet skal imøtekomme det mest aktuelle behov blant de psykisk utviklingshemmede i et enkelt distrikt. Internatet må kunne ta seg av både mindre barn og voksne i spesielle situasjoner. Erfaringene tyder imidlertid på at slike internater før eller senere får et klientell som i hovedsaken består av ungdom og voksne mennesker. Likevel må internatet være så elastisk i utformingen at det muliggjør samliv og utvikling uten hensyn til klientellets art.

Daginstitusjonen i tilknytning til

familiehjemmet må kunne imøtekomme de særlige behov for opplæring, behandling og aktivisering i en meget varierende gruppe. Tilbudet må være differensiert og tilpasset de elever som går der til enhver tid. Planleggingen må også ta hensyn til at den enkeltes behov er i stadig forandring.

Som et vanlig hjem

Arkitekt Vaardal-Lunde og sosialkonsulent Jan Ditlev peker på at de små familiehjemmene skal dekke alle de forventninger og krav man vil stille til en alminnelig bolig for normalt utviklede mennesker. De psykisk utviklingshemmede trenger følelse av fasthet, trygghet og stabilitet for å fungere best mulig. Derfor må ikke selve internathjemmet nyttes for andre eller ha andre funksjoner enn de som hører et hjem til.

Hjemmet skal lære de som bor der det sosiale fellesskap som er målet i et vanlig hjem. De skal på en naturlig måte kunne delta i arbeidet på kjøkkenet — dekke bord — vaske opp — stelle sitt tøy etc. (ha plikter).

De som bor i hjemmet skal ha mulighet til selv å organisere de daglige gjøremål, hygiene og sin egen fritid med hobbier. De skal så langt mulig stelle sitt eget rom. Hjemmet skal i sin ytre form kunne gå inn i en vanlig småhusbebyggelse uten å markere seg som sosial institusjon. Dette behøver ikke nødvendigvis å betyr anonymitet.

Fra lekestue til vernet arbeid

Daghjemmet skal både ta i mot barn fra distriktet og beboerne i familiehjemmet. For de mindre barna skal daghjemmet dekke alle de funksjoner som tillegges et vanlig daghjem. For de større barn skal det være en arbeidsstue. Daghjemmet skal gi mulighet for lek og avkobling og samtidig dekke et variert skoletilbud, gi mulighet for sosial trening, og til slutt gi plass for orbeidstrening og beskyttet virksomhet. Også i daghjemmet må en regne med et begrenset antall, varierende alder og kjønn og en spredning i funksjonsnivå.

Hvis daghjemmet har ledig kapasitet, kan det også gi plass for andre funksjonshemmede eller grupper av normale barn som får sin avgrensede del av anlegget, men trekkes inn i et større fellesskap.

Enerom — og småbarnstuer

I romprogrammet for et familiehjem for 6—8 beboere foreslår arkitekten at anlegget må kunne tilby enerom til alle — hver ca. 8 kvadratmeter. Med en enkel demontering bør 2 og 2 rom kunne slåes sammen til ett når engstelse og ensomhetsfølelse tilsier at to bør bo sammen. For småbarnsgrupper med større pleiebehov bør 3 rom kunne slåes sammen til en 3-sengs småbarnstue med egen bade- og stelleavdeling.

Det må minimum være eget WC, servant og dusj pr. 3 psykisk utviklingshemmede. Dusj monteres som

For mor og barn - eller far og barn
Feriekurs på Haraldvangen

Oslo Røde Kors Barnehjelp i samarbeid med Sosialdepartementet høstet gode erfaringer med det første feriekurs for mødre og deres utviklingshemmede småbarn på Haraldvangen leirskole i Hurdal som meren 1970. Fra 20. august til 1. september i år blir det nytt feriekurs på Haraldvangen med de samme innbydere. Denne gang skal også far få være med, hvis mor blir hjemme.

— På grunn av innkvarteringsforholdene på Haraldvangen kan vi bare ta i mot mor eller far, da deltakerne vil bo sammen med sitt barn og en annen deltaker med barn, heter det i innbydelsen. To mødre — eller to fedre — med barna vil dele en hytte med stue/soverom og toalettrom.

Det blir sørget for personale til å ta seg av barna mens deltakerne får høre foredrag og orienteringer. Det blir arrangert utflukter og avsatt god tid til hvile og rekreasjon. Hjelperne legger barna om aftenen, og en sykepleier har ansvaret etter at de er i seng. Det er beregnet 20 deltakere og deres psykisk utviklingshemmede barn fra 1 til 5 år.

Fagfolk vil forelese om forskjellige sider av omsorgen for de psykisk utviklingshemmede, om barna i familiesituasjonen, om litteratur, lekotek, sang og bevegelser, taleterapi, medisinske aspekter og oppdragelsesproblemer.

Feriekurset er gratis for deltakerne.

---

standard, men rommet bør være så stort at det gir plass for badekar dersom dette blir nødvendig. Det må være god garderobe for yttertøy med tørkeplass for vått tøy. Toalettet i gardroben bør nåes så lettvint som mulig utenfra (ikke for mange dører og ikke avlåste dører!!!)

Kjøkkenet bør være i nær kontakt med stuen, slik at de som hjelper til i kjøkkenet ikke er isolert fra de andre. Matrom og vaskerom for klær nær opptil kjøkkenet slik at en automatisk klesvaskemaskin kan utnyttes fullt ut.

Spisekroken bør være en del av fellesrommet som igjen bør være så romslig og ha mest mulig kroker og innhukk for flest mulige gjøremål. Det skal være oppholdsplass og lekestue for ulike aldersgrupper og ulikt utstyrte beboere. Rommet bør ha godt lys og utkikk i flest

Forts. side 132

Sykehusloven stanset skolebygg på Østerbo

Flere familiehjem i stedet for større sentralhjem

— Østfold er trolig det eneste fylket i landet som ikke har greidd å utnytte « de fem gylne år» i utbyggingen av åndssvakeomsorgen, sa bestyrer Toralv Hummelvoll under besøket på Østerbo sentralhjem i forbindelse med Samordningsrådets årsmøte.

Hummelvoll siktet til skolen på Østerbo som hadde godkjente planer for nybygg da sykehusloven trådte i kraft. Skolebygget med fem klasserom, barnehage og verksted var kalkulert til 1,5 millioner kroner i 1968—69. Finansieringen skulle skje dels ved bevilgninger fra Sosialdepartementet, dels ved lån i Rikstrygdeverket. Nå har Østerbo i stedet søkt fylket om tilskudd, men ikke fått noe.

Skolen på Østerbo begynte som forsøksskole i 1965. I dag har den 60 elever, skolestyrer og ti lærere, derav flere med spesialutdannelse. Men skolelokalene er kummerlige. Alle tenkelige kjellerrom som egentlig skulle vært brukt til aktivitetsrom og til flere barnehagegrupper, er tatt i bruk som klasserom.

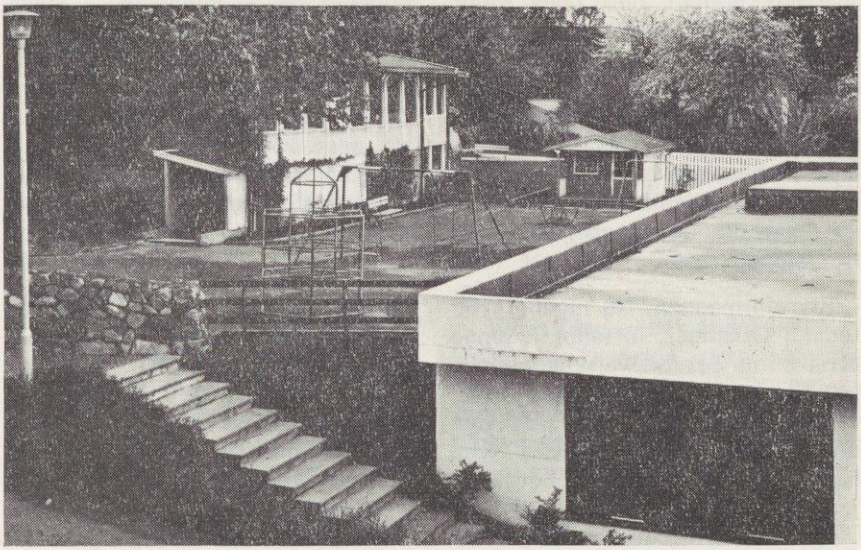
Østerbo har i dag 187 pasienter og elever, men bare 162 godkjente plasser. Betjeningen er på ca. 140. Det planlegges en pleieavdeling på 60 plasser. Da vil klienttallet komme opp i ca. 220, og større bør ikke Østerbo være. Det som siden trengs av plasser skal dekkes ved små daghjem og familiehjem i fylket.

Siden 1963 da Samordningsrådet sist var på årsmøtebesøk på Østerbo, har institusjonen vært i sterk utvikling og vekst. Seks nye avdelinger er bygget, derav fire for voksne, en for psykotiske barn og ungdommer og en for cerebral parese barn og unge.

Velferdsbygget som ble innviet for vel to år siden med aktivitetsrom, svømmehall, gymnastikksal og kirke, har ført til en fantastisk utvikling av den fysiske aktivitet ved Østerbo, fortalte bestyreren. Huset er i konstant bruk alle dager fra morgen til kveld. En mannlig idrettsinstruktør og skolens kvinnelige gymnastikklærer får assistanse av de andre lærerne i instruksjonen.

Tre daghjem — og to til.

Årsmøtedeltakerne besøkte også to av daghjemmene i Østfold, Glomlia på Greåker, og Bratlia daghjem og treningsverksted i Fredrikstad, foruten Åsebråten, den sentrale poliklinikk for barn- og ungdomspsykiatri i Østfold. Det tredje daghjem i fylket er Lyngrabben i Moss, og det samlede elevtall er 90. Det er pla-

Bratlia Daghjem og Treningsverksted i Fredrikstad har en original planløsning og praktiserer integrert undervisning og mange ulike aktiviteter.

ner om to daghjem til, et i Fredrikstad og et i Mysen, pluss en servicebolig for åtte klienter som arbeider i industri og handel.

Interessant for årsmøtedeltakerne var det å høre om den integrerte undervisning som foregår på Bratlia daghjem. For hver av de fire gruppene i daghjemmet er en lærer og en miljøarbeider sammen med barna hele tiden. Begrepstrening, oppøving i dagliglivets aktiviteter, lage mat, sitte sammen i grupper — alt foregår i samme rom med sosial trening som den røde tråd i opplegget. Avdelingsleder Eva Lønstad understreket at man bare hadde hatt gode erfaringer med metoden. Det ble mer ro over dagen, og rytmen i gruppen slapp å bli forstyrret av at en eller flere elever skulle hentes ut til time hos lærer e. l. Daghjemmet har 27 elever i alderen 4—18 år. I en barnehagegruppe på fem var barna fra 3½ til 11 år.

Bestyrer Per Sanne ved Bratlia opplyste at treningsverkstedet hadde 24 elever i tre grupper, fra industrigruppen med opptrening for utplassering i yrkeslivet, til varig sysselseting. Treningsverkstedet har egen gymnastikkinstruktør og gymnastikksal, og skolekjøkken hvor alle klientene er elever på omgang. Det er Røde Kors som eier og driver Bratlia.

- Dette er vårt hjem, sa pensjonærene

Og sanitetskvinnene la navneskiltet i skuffen

Selv pionerglede og organisasjonsstolthet kan stå i veien for en naturlig integrering i samfunnet. Det opplevet sanitetskvinnene i Sør-Trøndelag da de skulle utstyre sin nye institusjon, Kløverheimen i Trondheim på tradisjonell måte.

Styreformannen, fru Ingeborg Eftedal i Orkanger, forteller i denne artikkel om det nye vernede pensjonat for unge piker. Hennes orientering hadde et lydhørt publikum under landsmøtet for Norske Kvinners Sanitetsforening i Bergen i juni:

For noe over to år siden fikk sanitetskvinnenes kretsstyre i Sør-Trøndelag en forespørsel fra overlegen ved Klæbu Pleiehjem om sanitetsforeningen kunne tenke seg å realisere ønsket om et hjem for unge kvinner som da var pasienter på Klæbu Pleiehjem. Etter fagfolkenes mening hadde de ikke behov for, eller full nytte av, den institusjonstilværelsen som en så stor anstalt kunne by dem.

Som ikke-fagmann skal jeg unnlate å komme inn på den filosofi og de vurderinger som ligger til grunn for at mange i dag vil trappe ned belegget ved de store institusjonene. Vi kan bare konstatere at det synes å råde enighet om at de psykisk utviklingshemmede som er i stand til det, bør få muligheter til å finne seg til rette i normalsamfunnet.

For fagfolkene som arbeidet ved sentralinstitusjonen for Trøndelag ble slike tanker etter hvert formet til konkrete ønsker som de gjerne ville se realisert. De mente at mange av pasientene langt på vei kunne være i stand til å bygge opp sin egen selvstendige tilværelse og greie en jobb i arbeislivet dersom de — iallfall i en overgangstid — hadde et godt og trygt sted å bo under tilsyn av folk med faglige kvalifikasjoner til å følge deres utvikling og trivsel. Dette fordi overgangen ikke måtte bli for brå og kanskje bare føye nye nederlag til dem de tidligere måtte ha opplevet.

Et slikt ønske var et hjem for unge kvinner i Trondheim eller nærmeste omegn. Det måtte ligge slik til at det fantes et variert tilbud på arbeidsplasser og mulighet for den enkelte til å få det arbeid som passet best.

Da forespørslen kom til oss, fant kretsstyret ut at dette kunne høve som et fellestiltak for foreningene i kretsen, ettersom pasientene på Klæbu kommer fra hele området. Vi fikk mindre tid enn vi kunne ønsket til å forberede oss på den nye oppgaven, fordi det akkurat i de dagene var avertert et pensjonat til

salgs i Trondheim — en eiendom som var vel egnet til formålet. Vi fant fort ut at et nybygg ville bli svært dyrt og vanskelig å finne høvelig tomt til.

Saken ble forelagt kretsens årsmøte som ga den sin fulle og enstemmige tilslutning. Vi fikk garanti for at hjemmet skulle tas med på fylkets helseplan og driften skulle dekkes over kurpengene.

Møbler for egne sparepenger

Vi hadde så vidt fått det formelle ved kjøpet i orden, og de aller nødvendigste forandringer gjort da sju optimistiske unge kvinner sto der med koffertene sine og banket på døren. De var så ivrige etter å få ta det nye hjemmet sitt i besittelse, etter å få være med på å utstyre hyblene sine med møbler og gardiner, som de forøvrig insisterte på å få betale selv av sine sparepenger, at ingen høytidelig innvielse ble foretatt.

Disse sju unge pikene var så å si håndplukket blant klientene på Klæbu av de fagfolkene som hadde hatt med deres opphold og andre forhold å gjøre. Vi var også så heldige at vi fikk tre av dem som søkere til stillingene som bestyrer og vernepleiere ved hjemmet vårt. Dette var selvfølgelig av stor betydning for alle parter, ikke minst for de unge som skulle tilpasse seg i det nye miljøet.

Det viste seg at problemene med overgang fra institusjon til hjem ikke var vanskeligere for den ene enn for den andre av partene!

Styret har selvfølgelig intet å gjøre med den faglige funksjon hjemmet har. Det overlater vi til fagfolkene. Vi skal bare sørge for at hjemmet er i den stand at det kan tjene formålet best mulig. Det vil si at det skal kunne funksjonere mest mulig likt et vanlig hjem. Dernest må vi selvfølgelig påse at driften skjer innenfor den budsjettrammen som på forhånd er godkjent av fylket.

Avlastning — den andre veien

Det kan kanskje virke paradoksalt at mens vi tidligere bygget institusjoner for å avlaste hjemmene, så bygger vi i dag hjem, mest mulig likt et normalt, for å avlaste institusjonene.

Men det har igjen sammenheng med det nye synet på opplæringsmulighetene for de utviklingshemmede. Et hvert menneske, uansett den «hånbagasje» det har fått med seg, for å bruke Inger Hagerups ord, har krav på at det får muligheter til å utnytte maksimalt sine forutsetninger. Det vil igjen si at det må tas mer hensyn til den enkeltes spesielle evner og anlegg enn det blir høve til ved de store institusjonene. For mange vil kanskje opholdet der virke passiviserende, og på den måten være like uheldig som en overbeskyttet tilværelse kan være i et isolert hjemlig miljø. Å komme ut i et tilpasset arbeidsmiljø, å føle at de kan utføre meningsfylt arbeid og funksjonere som normale samfunnsmennesker, er en viktig faktor til å skape selvtillit. Og det er ofte selvtilliten det skorter mest på.

At skattekortet kan bli statussymbol, er kanskje vanskelig å forstå når en er mest vant til at det klages over trekkprosenten. Men det har vi i alle fall fått oppleve da en av våre pensjonærer som hadde fått plass i en industribedrift, stolt kom og viste oss sitt nyervervede klenodium.

Protesmarsj på trappen

Helt til slutt har jeg lyst til å nevne en liten episode som for oss som steller med Kløverheimen, ble litt av et dilemma. Da alt var kommet så noenlunde i orden og innflyttingen skjedd, ble det for å sette prikken over i'en bestilt et skilt med kløvermerket og institusjonens navn fra sanitetsforeningens hovedstyre, slik vi er vant til å ha på våre institusjoner.

Men da montøren kom og skulle henge opp skiltet, kom våre pensjonærer i samlet tropp og protesterte. De var ferdige med institusjonstilværelsen. Dette var deres hjem, de ville ikke pekes ut blant naboene.

Etter at vi hadde ristet denne dusjen av oss, kom vi til at vi foreløbig skulle pakke skiltet ned i en skuff. Det ville ikke, så vidt vi forsto, være riktig av oss på det tidspunkt å gjøre dette til en prestisjesak. Vi reknet det som bedre public relations for sanitetsforeningen at disse unge pikene innordner seg i naboskapet på en slik måte at naboene blir interessert i deres utvikling og tilpassing til miljøet.

En av naboene kom en dag og sa at hun hadde lagt merke til at særlig den ene av de unge pikene som den første tiden snek seg lutrygget ut og inn med sky øyekast til dem hun måtte forbi, i dag er blitt mye rankere og hilser med et åpent smil de hun møter. En trenger ingen faglige forutsetninger for å forstå at med henne er det i alle fall skjedd noe positivt.

Kanskje kan den dagen komme da integrasjonen i normalsamfunnet for dem blir så fullstendig at de også vil se på kløvermerket som et statussymbol.

Det aller viktigste nå er at de som bor der er stolte av hjemmet sitt. Det får da være som det vil med stoltheten vår, rent ytre sett, foreløbig. Den er da allikevel til stede. Og vårt håp er at vi også skal kunne gi vår organisasjon anledning til å dele den med oss.

Finnmark går nye veier. . . .

Fra side 127

mulige retninger — uten å åpne seg for mye og ta bort følelsen av å være beskyttet av vegger.

Bestyrerleilighet med variert bruk

Drømmen om det oppofrende barnløse ektepar som går inn i dette arbeid og som bor i huset, er vel urealistisk å satse på. Det kan imidlertid finnes, og i alle tilfeller vil en to-roms treningsleilighet i huset kunne nyttes som rom for to relativt høytstående som bygger opp til en tilværelse utenfor hjemmet, for to som liker å bo sammen for seg selv, eller for to som ønsker å gifte seg. Videre kan en slik leilighet brukes av foreldre som skal tre-

Forts. side 146

Hjertesukk til foreldre:

Slipp barna til på kjøkkenet!

— Det eneste jeg ikke liker ved denne morsomme oppgaven, er foreldrenes frykt for å la barna få prøve sine kunnskaper hjemme, sier husstellærer Gerd Karlsen på Bratlia i Fredrikstad i en prat med Hjertebladet. Siden i februar i år har hun hatt husstellundervisning for elevene i treningsverkstedet, to og to i hver gruppe. Hun trener dem i enkel matlaging, litt kakebaking så de får med seg hjem sine mesterverk, og naturligvis oppvask, rydding og renslighet i huset.

— De fryder seg over å være på kjøkkenet, og guttene er like begeistret som pikene — like flinke også, forteller hun. Men når jeg spør dem om de får lov å prøve seg hjemme, får jeg bare unnvikende svar. Skulle ønske at mor, far og søsken ville slippe dem til og få oppleve hvor moro de synes det er og hvordan

Husstellærer Gerd Karlsen på Bratlia satser på å gjøre elevene selvhjulpne i det moderne forbrukersamfunn. Her viser hun to av arbeidsbøkene med etiketter fra pose- og pakkemat klistret opp sammen med nødvendige notater.

Drikk

TETLEY TE

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

ANDERSEN & LENSBERG
ALT I GRAVING —
OPPLESSING OG TRANSPORT
Telefoner 29 213 - 29 243 — Sem

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

ODD HAGEN
GLASSMESTER
Magnor — Tlf. 37 606
Lager av Drammens Isolerglass
Kontakt oss — Hurtig levering

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
Solberg & Andersen A.s
Hansteensgt. 5 - OSLO - Tlf. *44 19 85

BÆRUM BLOMST
Inneh.: Jan Kvam
Ringeriksvn. 36, Sandvika, v/Løkkebrua
Telefon 54 03 62
Brudebuketter - Dekorasjoner - Kranser
Tilsluttet Interflora, Norge

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detail
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

ØRDAL GARTNERI
NARDOSLETTA — TRONDHEIM
Telefon 35 304

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

Til foreldre med mongoloid-barn
Engelsk lege gir veiledning

Den engelske legen Valerie Cowie har skrevet en orientering i spørsmål—svar form beregnet på foreldre med et mongoloid barn.

Veiledningen — offentliggjort i bladet «Parents' Voice» som utgis av den britiske National Society for Mentally Handicapped Children. Som et godt eksempel på foreldreveiledning gjengir vi den etter en dansk oversettelse i bladet «Evnesvages Vel»:

De leser kanskje dette etter at De har fått beskjed av legen om at Deres barn lider av Downs syndrom eller mongoloisme. Hvis dette er tilfelle, vil De sikkert — bortsett fra sjokket og skuffelsen, stå overfor et uventet og komplisert problem. Denne artikkel presenteres i form av de spørsmål som nå er fremst i Deres tanker, og svarene gir enkel og alminnelig veiledning.

1. Hva er mitt barns tilstand og hva er årsaken?

Et barn som Deres blir født ved ca. hver 600 fødsel. Det er ikke noe sjeldent tilfelle. Slike barn fødes oftere av eldre mødre, men barnet kan også være født av en mor på enhver alder. Bortsett fra morens relativt høye alder i en rekke tilfeller og bortsett fra visse sjeldne forandringer i farens eller morens kromosomer — noe som bare kan konstateres i meget få tilfeller — kjenner vi ennå ikke noen faktor som forutbestemmer et barn til mongoloisme.

Tilstanden har nå vært kjent medisinsk i mer enn et hundre år, selv om man sikkert må regne med

---

det styrker selvfølelsen. La dem heller få søle litt!

Husstellæreren på Bratlia har sett det som et viktig mål å gjøre elevene selvhjulpne i matveien, og da tyr hun til de velkjente hjelpemidler i forbrukersamfunnet, pose- og pakkemat. Riktig sammensatt kost basert på slike halvfabrikata er noe elevene har bruk for hvis de kommer så langt at de kan stelle seg selv. Fru Karlsen tar dem med på innkjøp i dagligvarebutikken — de var vettskremte første gang de sto i kjempelokalet på Stabburet — og hjelper dem å finne varene. I arbeidsbøkene klistrer elevene inn forsiden på suppeposene o. l. — så kjenner de fort igjen den maten de liker best når de skal handle selv. . .— Med to og to i gruppen blir det husstell bare hver tredje uke, og elevene mine glemmer mellom hver gang. Derfor skal vi legge opp undervisningen mer på kursplan til høsten, slik at hver gruppe får tre måneders husstellkurs, sier fru Karlsen.

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH

Kjøtt og Pølsevarer

N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE

SKOTØYFORRETNING

Sandnes — Tlf. 61 282

AASHOLT LANDHANDEL

Alt i Dagligvarer

Garn og Kofter

Berg st. Tlf. 95 167

HOLMS TOTAKTSERVICE

Plastbåter — Outboards etc.

Ing. Bjørn Holm

1760 Berg st. — Tlf. Halden 83 443

BERG HANDEL

Alt i dagligvarer

Berg st. — Telefon 95 203

JANSENS BLOMSTER

Sandnes — Telefon 61 142

KONTAKT

Elektrisk Forretning
Aut. Installatør
Horten — Telefon 43 220

TRYGVE LIHAGEN

Papirhandel — Kontorrekvisita

Strandvn. 24 — Gjøvik — Telefon 72 515

OSVALD HOLMEN A/S

AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL

Gjøvik — Sentralbord 72 200

BJERKS TREVAREFABRIKK

Spes.: Garderobeskap

Sandnes — Telefon 63 260

ALFRED NOMME

Hans Jacob Roksund
BLIKKENSLAGERVERKSTED
Tlf. 23 607 Skien - Priv. 30 389
Bygningsarbeider - Venilasjonsanlegg

Besøk

SEEBERGS PARFYMERI OG HERREFRISØR

Sommerfeldtsgt. 3 - Gjøvik - Tlf. 71 934

HELGE NYLENNA

SERVICESTASJON

Vegsund — Telefon Ålesund 40 471

SØRUMSAND GJESTGIVERI

Sørumsand — Telefon 72 70 41
Dagens middag anbefales
2 retter kr. 9,75. Alt inkl. og a la carte
Øl og Mineralvann

at den alltid har eksistert. Tradisjonelt kalles den mongoloisme, men man bruker også andre betegnelser for å gjøre det klart at det ikke er noen forbindelse med den mongolske rase. Tilstanden synes å forekomme i alle menneskelige raser og sannsynligvis i samme omfang. De andre navn som blir brukt, er Down's syndrom (etter dr. Langdon Down, den første som beskrev sykdommen medisinsk) og Trimosy 21 eller Trimosy G, vitenskapelige betegnelser som refererer seg til avvikende kromosomabnormalitet (som ligger bak tilstanden).

Det er normalt å ha 46 kromosomer. Ved mongoloisme er det et ekstra kromosom.

2. På hvilken måte er mitt barn forskjellig fra et normalt barn?

Deres barn har visse trekk som gjør det mulig å fastslå dets tilstand klinisk allerede fra fødselen. De omfatter visse karakteristika ved ansiktet og hudmønsteret på hånd og fotsåle. Muskulaturen er svak, og barnet har derfor tendens til å være slapt. Selv om disse tegn kan sees av en ekspert, kan de fleste ikke-sakkyndige neppe se forskjell på storparten av mogolbarn og andre småbarn.

3. Bortsett fra disse trekk som er spredte og ikke særlig markante, er mongoloisme forbundet med alvorlige deformiteter?

Det forekommer sjelden påfallende utvendige deformiteter. Hjertefeil er den vanligste indre deformitet forbundet med mongoloisme. Dette forekommer sannsynligvis mellom 40 og 60 prosent, men hos noen bare som en mild og uskadelig form for hjertefeil.

4. Hvor lenge kan et barn med mongoloisme leve?

Som regel er det størst fare i det første halvåret, da hjertefeil er en dominerende dødsårsak. Deretter øker barnets utsikter til å overleve, og mange når voksen alder og endog alderdommen.

5. Kan mongoloisme helbredes?

Hittil har man ikke funnet noen medisinsk behandling mot mongoloisme. Foreldre som naturlig nok er ivrige etter å finne noe som hjelper mot tilstanden, prøver ofte forskjellig slags terapi. Det betyr spilt møye, tid og penger og bare skuffelser som belønning. Hvis man finner fram til en effektiv medisinsk behandling, vil den straks bli anerkjent og hilst velkommen av legevitenskapen over hele verden, og foreldrene kan være sikker på å få vite det uten at de selv behøver å gå på leting.

Selv om det ikke finnes noen kjent medisinsk helbredelse for mongoloisme, kan mye oppnås ved tålmodig trening av barnet innenfor dets muligheter og langsomme utvikling og ved at barnet blir oppmuntret til å nå lenger.

6. Hvilke utsikter kan jeg regne med for mitt barn?

Mongoloisme er alltid forbundet med redusert intelligens. Det varierer, men den høyeste intelligensgrad synes å være nær IQ 70. Intelligenskvotient er ikke noen fastsatt

BILREK.

Bjørn Rist & Co.

Telefon 1 574 - Kirkenes

Telegr.adr.: «Bilrek»

Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

HALDEN BOLIGVARME

Flytende brensel — Oljekaminer

Fisketorvet, Halden — Telefon 84 641

GULV- OG TAKBELEGG KOMPANIET

Inneh.: Brødr. Myklebust
Postboks 170 — 4051 Sola
Tlf. 50 807 - 50 832 — Stavanger

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag

Hovedkontor i Steinkjer

M. HAUGLAND

Trelast- & Entrepenørforretning

BORKENES

LAURITZ ANDERSEN

Gullsmedforretning

Innehavere:
Magda Andersen og Elsa Andersen Utne
Kirkegt. 10. Stavanger. Telefon 21 251

HJ. SAASEN & CO.

Alt i Dagligvarer — Kjøttvarer
Frukt og Grønnsaker
Tordenskjolds gt. 76
Drammen — Telefon 83 50 37

Fotograf

STRAND

Kongsberg

AAS KAFETERIA - KIOSK

v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

ASKE BOKTRYKKERI OG OFFSET A/S

Telefon 26 540

Stavanger

Besøk

BOLLA KONDITORI

Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

JONAS WALDELAND

Byggefirma

Nytorget — Telefon 26 588

Stavanger

LEIF W. HANSEN & CO.

Gullsmedforretning

Prostebakken 2 — Stavanger

Tlf. 25 209

ARNT SVENDSEN

Kjemisk Renseri — Fargeri

Rosenkrantzgt. 14 A — Stavanger

Telefon 24 064

FINN MIDBØE

Aut. rørleggerforretning

Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

verdi, men kan variere hos samme individ ikke bare etter den test som blir brukt, men også fra tid til annen og under forskjellige forhold. Det er meget nyttig å studere hva barnet kan vente å oppnå på varierende alderstrinn.

7. Hvorledes kan jeg hjelpe mitt barn?

Barnet vil bli sen i sin tidlige utvikling, og det kan vare et godt stykke inn i det andre leveåret før den lille kan sitte uten støtte. Å stå og gå kan på samme måte være tilsvarende forsinket. Det vil gå sent med toalettrening, men det er viktig å fortsette, vennlig, men bestemt. Barnet vil lære å snakke meget langsomt, og selv om noen kanskje bare lærer et enkelt språk, vil andre kunne snakke meget bedre hvis de blir stimulert av sine omgivelser.

8. Vil mitt barn bli i stand til å greie ting selv?

Barn med mongoloisme har visse positive fortrinn i oppveksten. De er kjærlige og blir gjenstand for kjærlighet, de er glade for all vennlighet og oppmuntring, selv for små framskritt og resultater. Dette hjelper dem i høy grad i deres utvikling. De er av naturen gode, har en enkel sans for humor og er glad i å etterlikne. Med god trening kan de som regel vaske og kle på seg under tilsyn, de kan oppnå gode spisevaner og hjelpe til med enkelt husarbeid som å re senger og vaske opp.

9. Vil barnet kunne gå på skole?

Man kan ikke regne med at mongoloide barn kan nå så langt at de har utbytte av å gå i vanlig skole. I beste fall kan de oppnå et nivå som tilsvarer trening i en skole for åndssvake.

10. Vil han bli i stand til å forsørge seg selv?

Ettersom han blir eldre, er det mulig at han kanskje vil få øvelse i å utføre enkelt manuelt arbeid, f. eks. i beskyttede verksteder eller i spesielle industrienheter, hvis det finnes slike der han bor. Men man kan ikke regne med at han noensinne kan tjene nok til å underholde seg og klare et selvstendig liv i det alminnelige samfunn. Han vil hele livet ha bruk for hjelp og tilsyn i spørsmål som f. eks. personlig hygiene.

11. Ved overgangen til voksen alder, vil det oppstå vanskeligheter når det gjelder kjønnsdriften?

Puberteten inntreffer ofte sent, og kjønnsdriften er vanligvis meget redusert, så det er ikke vanlig at det oppstår problemer i denne forbindelse.

12. Hvor lenge kan jeg beholde mitt barn hjemme?

Det finnes ikke noen alment svar på dette spørsmålet. Foreldrene må ta stilling til det etter å ha vurdert en rekke faktorer. Kjærlig omsorg i eget hjem vil utvilsomt by på mange fordeler som barnet ellers ikke kan oppnå. På den annen side vil et åndssvakt barn bety en viss spenning i en familie slik at fordelen ved å være hjemme blir redusert

Forts. s. 143

I spørretime hos Bratteli:

Åtte elever fra Klæbu opplevet storting og styringsverk

Statsminister Trygve Bratteli hadde uvanlig og eksklusivt besøk en dag på forsommeren. Åtte elever fra Klæbu pleiehjem var på Oslotur og avla statsministeren visitt i Regjeringsbygget.

Bratteli tok imot på takterassen i det fine sommerværet og kunne vise gjestene endel av hovedstaden, sett fra en statsministers synsvinkel. Det var begeistring og stor stas, både over møtet med statsministeren og over utsikten. Alle var enige om at Oslo var en fin by. Noen mente endog at den var flottere enn Trondheim, men det utsagnet møtte endel protester.

— Jammen er han hyggelig, sa de unge gjestene om statsministeren.

De åtte psykisk utviklingshemmede var i alderen 14 til 18 år og kom fra Trøndelags-fylkene og Møre og Romsdal.

Oslo-reisen var lagt som en sosial treningstur for elevene, som selv hadde planlagt programmet for oppholdet i hovedstaden. Planleggingen hadde tatt måneder, og de åtte vil trolig tilbringe de neste månedene med å se tilbake på fem vellykkede dager med sightseeing og avkobling.

Spørretime i regjeringssalen

— Når vil det bli bygd vei over Tautra? spurte Per Johan Skogseth fra Frosta da gjestene hadde tatt plass i regjeringens møterom sammed Bratteli. Statsministeren kunne ikke gi noe svar på spørsmålet, men Per Johan var fornøyd likevel. Han hadde jo spurt!

I den uformelle samtale som fulgte, hadde Bratteli mange spørsmål å stille gjestene, som på sin side fortalte om skolen, turen og om seg selv. Samtlige var åpne og tillitsfulle, og Bratteli satte tydelig pris på samtalene.

Under oppholdet i hovedstaden var elevene på omvisning i Stortinget, på Akershus festning, i Frognerparken og i Holmenkollbakken, og på Det Norske Teatret så de «Bør Børson» med Rolv Wesenlund i hovedrollen. Siste kvelden ble det tid til en svingom på «Ribo», en av Oslos ungdomsrestauranter.

Begeistring for Bør

— Den største opplevelsen for elevene var nok Rolv Wesenlund, sier avdelingsleder Jostein Hold-

---

Barna fra Klæbu kom godt utav det med statsministeren. Øverst beundrer de utsikten sammen med Trygve Bratteli på takterassen av Regjeringsbygget. Nederst er det spørretime i regjeringens møtesal, der spørsmålene gikk både til og fra statsministeren. (NTB-foto)

bakk ved Klæbu pleiehjem til Hjertebladet etter hjemkomsten. — Besøket hos Bratteli var også et av høydepunktene. Alle var forøvrig svært begeistret for Oslo-oppholdet. Vi syntes vi fikk mye ut av dagene, men elevene var trøtte og slitne om kveldene.

— Planer om flere turer?

— Kanskje neste år. Det avhenger av om vi kan skaffe penger. Oslo-reisen var finansiert ved en bevilgning på 10 000 kroner fra Sosialdepartementet, og lommepenger hadde elevene selv, sier avdelingsleder Holdbakk.

Faller mellom to stoler

— Problemet er imidlertid at psykisk utviklingshemmet ungdom mel-16 og 19 år ikke får noen trygd. De er for gamle til å få barnetrygd og for unge til uføretrygden! Dette er beklagelig ettersom den sosiale treningen krever mye nettopp i disse årene, sier Holdbakk.

— Vi var fire voksne ledere sammen med de åtte i Oslo, og det var altfor få. Vi var jo sammen med elevene hele døgnet, og det ble slitsomt. Jeg tror jeg vil betenke meg på å reise med så få ledere en annen gang.

Det er ingen tvil om at elevene hadde stort utbytte av turen. Kvelden på «Ribo» var en suksess. Elevene danset og hadde det hyggelig. Folks reaksjoner på de psykisk utviklingshemmede var utelukkende positive, forteller Holdbakk til Hjertebladet.

West.

«Litt spansk for oss», til bruk på Solgården

Siste nytt på platemarkedet er et lite lynkurs i spansk til hverdags, spesielt beregnet på de som har tenkt å gjeste «Solgården — Hacienda del Sol — på den spanske Middelhavskyst. Platen er gitt ut av A/L Ferie- og Helsesenter for Psykisk Utviklingshemmede.

Enkelt og lettfattelig forteller platen om feriestedet som alle elever og klienter eier litt av. Vi får vite at Solgården ligger like ved en by med åtte sjokoladefabrikker, «gledens by» som det spanske navnet betyr. Litt om reisen ned, og et gammelt spansk eventyr om fjellet bakom Solgården og øya Benidorm med alle påfuglene. Det lille ordforrådet som øves inn, er nyttig til husbruk og på shoppingtur, goddag, vær så snill, kaffe med vann, jeg er tørst, telle til ti, hvor er toalettet osv. Og så litt spansk sang og musikk til å komme i feriestemning på. Nyttig stoff, selv for den som ikke reiser akkurat til Solgården.

Et lite restlager av platen «Litt spansk for oss» er til salgs for 10 kroner pr. stykk. Den kan fåes ved henvendelse til Bergljot Hammer, Hans Nielsen Hauges gt. 44, Oslo 4, eller tlf. 15 12 90 mandag, onsdag og fredag.

Til foreldre med .....

Fra side 139

samtidig med at andre medlemmer i familien kanskje blir skadelidende.

13. Er det noen fordel ved plassering i institusjon?

En funksjonshemmet person oppnår sikkerhet gjennom en rutinemessig plan tilpasset vedkommendes behov. Barn med mongoloisme er av naturen vennlige og har stort utbytte av gruppesamvær med andre på samme trinn hvor de blir akseptert som jevnbyrdige. Når et barn blir boende hjemme, er det noen ganger vanskelig for foreldrene å forstå at det kan være en fordel for barnet å bli overflyttet til en institusjon når tiden kommer. Det beste tidspunkt er sikkert når han eller hun viser tegn til at de ikke lenger passer inn i familiens mønster, ved økende stress i familien og stigende isolasjon for barnet.

14. Hvor stor er muligheten for at jeg kan få enda et mongoloid barn?

Dette spørsmål kan her bare besvares i sin alminnelighet. Forhold som morens alder og sjeldne varianter i foreldrenes kromosommønster har vist seg å ha forbindelse med at barn blir født mongoloide. Hvis deres lege ikke har foreslått det, vil det være nyttig å be ham henvise Dem til en spesialist i medisinsk genetikk. Hos en slik spesialist kan De få vite graden av genetisk risiko i Deres tilfelle når man tar de individuelle faktorer med i bertraktning. I hvert tilfelle er det spesielle og individuelle spørsmål som ikke kan besvares generelt, og som Deres egen lege vil hjelpe Dem med.

Skaper taushetsplikten isolasjon?

I tidsskriftet «Vår Rett» fra Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede reiser arkitekt Einar Vaardal-Lund spørsmålet om ikke taushetsplikten ved våre institusjoner øker isolering og intoleranse i steden for å motvirke det. Vi gjengir fra hans artikkel:

I «taushetspliktens» navn nektes til og med «pasientvenner» adgang til institusjonen fordi man kunne røpe hvem som befinner seg innenfor murene. Foreldreorganisasjonen blir avvist når man ber om å få foreldrenes adresser for å nå disse med sine tilbud.

Til og med blir post til pasientene sendt på nøytral postboks for at ingen skal vite at pasienten er innlagt i institusjonen.

Denne holdning øker isoleringen og gir intoleransen rik mulighet for å blomstre i mange år. Det er et slag under beltestedet mot alt som heter akseptering, normalisering og integrering.

Skal man nå fram til en aksepter-

Landet Rundt

Finnmark, Troms

Norges Samemisjon har fått henstilling fra fylkesmyndighetene i Finnmark om også å engasjere seg i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede. Oppgaven vil i tilfellet bli å reise et lite familiepreget hjem i samemiljø, trolig i Tana.

Direktør Bredo Grimsgaard har opprettet et legat på 120 000 kroner som skal komme de ansatte ved Trastad tilgode. Av Legatets renter skal det hvert år deles ut to stipendier på 3000 kroner hver.

The Metropolitan Museum of Art, ett av U.S.A.s største og rikeste museer, vil i september i år holde en separatutstilling av elevarbeider fra Trastad skole, og i oktober skal de vises i London.

Harstad vil få et lekotek for funksjonshemmede barn, og det arbeides for å få det plassert i tilknytning til byens nye daginstitusjon for psykisk utviklingshemmede barn, som vil stå ferdig i høst.

---

ing av de funksjonshemmede — de handicappede og de psykisk utviklingshemmede — og ta bort dette «merkelige» og dette å være «annerledes», så må alle særbestemmelser og unødige beskyttelsestiltak bort. Her må foreldre og foresatte gå foran. Hvis ikke vil man aldri komme ut av isolasjonen — aldri normalisere vår holdning til avvikerne. En skremmende følelse av noe annerledes — noe som man ikke kan vedstå seg — vil ellers sitte igjen og skape usikkerhet, frykt og aggresjon hos omverdenen.

Hva er det da igjen av menneskelig verdighet og respekt? spør Vaardal-Lunde.

Nordland

To åndssvakehjem planlegges i Vågan kommune, et for barn og et for 20 voksne. Også i Øksnes er det stort behov for å reise et eksternathjem for de psykisk utviklingshemmede i kommunen.

Nord- og Sør-Trøndelag

Ved Klæbu pleiehjem er det stiftet en foreldreforening, som allerede har hatt et kurs med sikte på å gi informasjon til foreldre og personale.

Røde Kors Barnehjelp i Trondheim har fått 3759 kr. fra årets Fosenruss. Pengene skal brukes til det nye daghjemmet med skole for 40 barn i Sverredalsveien 10, hvor musikkinstrumenter står høyt på ønskelisten.

Ti gutter og piker fra Margrethehaugen har hatt tre uker i Alicante i Spania sammen med bestyrerinnen Olava Balgård. De har betalt turen selv og står ikke i takknemlighetsgjeld til noen.

Møre og Romsdal

Etter at tredje byggetrinn er ferdig er Lykkebo Internat, skole og

daghjem i Kristiansund innviet, og det ble karakterisert som det første i sitt slag i landet. Praktisk og realistisk gjennomført, var Helsedirektoratets ord ved åpningen. Skoleelever ved Langveien Ungdomsskole ga Lykkebo et vakkert mosaikkarbeid.

Formannskapet i Ålesund foreslår et hjem for psykisk utviklingshemmede på eiendommen «Nærbø» på Bogenesset. Arealet ligger miljømessig svært gunstig til, også med henblikk på fremtidig skolemiljø.

I Vestre Sunnmøre region er det ialt registrert 50 psykisk utviklingshemmede. Tallet i de forskjellige kommuner er: Ulstein 7, Sande 12, Vanylven10, Hareid 2 og Herøy 9.

Vestlandet

I en innstilling til bystyret i Bergen foreslåes kjøp av Hålandsdalen Fjellstue til leirskole, ferie og avlastingshjem for psykisk utviklingshemmede. Formannskapet bevilget 375 000 kr. til formålet, og 150 000 kr. til utbedring av bygningene.

I helseplanene for Hordaland er det beregnet 275 plaser for åndssvake.

Det har en tid vært arbeidet med planer om å få et daghjem på Stord, og det er mulig at det kan åpnes allerede i høst, i Vidstens Minne's lokaler.

Rødrussen ved Eids Gymnas lot i år overskuddet i russekassen gå til åndssvakehjemmet som skal bygges på Sandane. Firdarussen var også med, og tilsammen ble summen 10 842,23 kr. til hjemmet.

Rogaland, Vest- og Aust-Agder

Fra i høst blir det satt i gang hjelpepleierskole ved Nærlandheimen. Skolen skal holde til ved Vernepleierskolen, hvor de faste lærere og noen engasjerte timelærere skal undervise hjelpepleierelevene. Det nye skoletilbudet gjelder særlig betjening ved Nærlandheimen, men også annen betjening innen omsorgen.

Telemark

Dagsrudforeningen på Rjukan arbeider med å skaffe et feriehjem for de psykisk utviklingshemmede i Telemark, og har fått tilbud om et hus i Vaa i Rauland. Endel formaliteter gjenstår, men man håper det kan ordnes og at feriestedet blir hensiktsmessig for sitt formål.

Vestfold

Fossnes sentralhjem har fått byggetillatelse for to planlagte småhjem, hvert for åtte barn.

Planene for utvidelse av Solbø Åndssvakehjem i Holmestrand foreligger nå og omfatter 6 paviljonger, administrasjonsbygg, økonomibygg, gymnastikk og festsal.

Gymnastikksalen skal også tjene som forsamlingslokale, og skal utstyres med scene. På lengre sikt er det prosjektert med en svømmehall på 8,5x12,5 meter.

Bestyrer Per Barkved ved Trastad i Troms er ansatt som ny bestyrer ved Solbø.

På Vidaråsen er to bygg under arbeid, et veveri på ca. 140 kvm som allerede er under tak, og et

bakeri og pottemakerverksted, der grunnmuren er ferdig.

Ti barn og bestyrerinnen Hilda Bomholt fra Vidaråsen i Andebu var på Solgården i Spania i juli.

Akershus

Leirskoler er blitt en moderne form for brobygging mellom funksjonshemmede og det øvrige samfunn. En gård som har en viss kulturhistorisk tilknytning til Eidsvoll, Sneisrud på Finstad, er nå restaurert for psykisk funksjonshemmede. Intensjonen bak leirskolen i Eidsvoll er å drive kursvirksomhet med ADL-trening, dvs. opplæring i aktiviteter i dagliglivet.

A/S Selvågbygg har skjenket den vakre skulptur «Mor og barn» til beboerne i Emma Hjorts boligselskap.

Oslo

Av den imponerende årsmelding fra Støttelaget i Oslo henter vi denne melding om et nytt skoletiltak på eksperimentplan for elever fra Ragna Ringdals daghjem og skole:

«På grunn av de trange plassforhold har den skolevirksomhet som foregår innen Daghjemmet, hatt vanskelige arbeidsforhold. Et relativt lite elevtall har fått anledning til å få skoleundervisning, og rammen om det hele har vært svært trang. For om mulig å bedre dette, og også skaffe nye erfaringer og bedre tilbud for elevene, fikk en ved skoleårets begynnelse ta i bruk en skolepaviljong ved Lambertseter skole. Lærer ble tilsatt ved Skolestyret, og sammen med 2 praksislærere fra Ragna Ringdals Daghjem og Skole har de skapt et godt skolemiljø for 8 elever fra Ragna Ringdals Daghjem og Skole.

En ny situasjon er etablert for dise daghjemselever, idet de nå er i skole hele dagen, selv om de arbeider og aktiviseres innen sin lille krets, er de en del av Lambertseter skole.»

G. I.

Finnmark går nye veier. . . .

Fra side 132

nes opp til å lære sitt barn å kjenne og trenes til å ha det hjemme.

I romprogrammet for daghjem for ca. 20 elever tilsammen tilrår arkitekten maksimal foranderlighet fordi så mange aktiviteter, til dels i meget små grupper, skal foregå samtidig. Han nevner bl. a. rom for teoretisk undervisning, rom for heimstell, formingsrom, felles lekestue og oppholdsrom og eventuelt spiserom.

Pluss-huset med de mange variasjonsmuligheter intert og sammenbygging av flere paviljonger, er utarbeidet av arkitektfirmaet Torgeir Alvsaker & E. Vaardal-Lunde i Bergen, med arkitekt Morten Molden som medarbeider. Brukt som daghjem kan man fjerne vegger og skyve vegger i ny stilling og dermed lage andre romkombinasjoner. Også WC for rullestol kan innpasses. Videre kan flere Pluss-hus bygges sammen og danne atrium med lekeplass mellom paviljongene.

SEM SERVICE-SENTER
O. C. Fjeld
Sem — Telefon 28 218

KVITESEID SPAREBANK
Kontortid 9-4 - Lørdag 9-13
Filial: Vrådal hver onsdag 11-14
Kviteseid

KR. AMVIK
Landhandleri
Hvalstad
Telefon Asker 78 13 91

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

HOLLA SPAREBANK
*
Ulefoss

ARNE HOLM
Elektrisk Installasjonsforretning
Fjordgt. 47/49 - Trondheim - Tlf. 28 950

WESCHE BLOMSTERFORRETNING
Inneh.: Svein Fiskvik
Levanger — Telefon 81 140

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

KLEIVE HANDEL OG TØNNEFABRIKK A/S
6453 Kleive — Telefon Molde 42 322

KAREN STANGELAND
Kolonialforretning
Sola Telefon 50 192

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

HJELDES MEK. VERKSTED A/S
Skips- og Industrireparasjoner
Trondheim - Telefon 21 924

Steinkjerhus markedsføres av
A/S NORSK PRE-BO
Sandgt. - Trondheim - Tlf. 27 161

BRØDR. DALBAK A/S

Kobber- og Blikkenslager

Kilen - Tønsberg - Telefon 12 336

JOHAN GJENDEM

Tidl. Brødr. Gjendem
Ovner - Kaminer
Elektriske husholdningsapp.
Molde Telefon 52 857 - 53 409

O. K. ELEKTRISKE

Aut. installatør i Stavanger og Hetland
Stavanger — Telefon 22 096

E. KRISTOFFERSEN
JANN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOH. BAKKELI

MALERMESTER
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)

Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg

Etabl. 1914 — Telefon 62 166

— HARSTAD —

Distriktets største forretning i bransjen

Egen farvehandel

KROSNES LANDHANDEL

Inneh.: Svein Halvorsen
Alt i Kolonial
Friske varer fra kjøledisk
Krossnes, Gressvik — Tlf. 27 189

REIDAR F. CHRISTENSEN

BAKERI & KONDITORI

Gressvik Telefon 27 202
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

BLI- KO A/S

Blikk- og Kobberslagerverksted
Leiv Leas vei 10 - Telefon 22 870
Verksted: Forus — Telefon 63 707
Stavanger

JOHS. LEIKNES

Herre- og Gutteklær

Haugesund Telefon 23 200

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S

Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64

OSLO

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SKEDSMO AVFALLSENTRAL
Fjellhammerv. 19, Strømmen Tlf. 71 27 77
Kjøper jern, metaller, filler og flasker til dagens priser. Opphugging og demontering av større maskiner og lignende.
Henter Listeført skarpjenrslev.d. *Henter*

KJÆRAN BILSERVICE
Verdal — Telefon 88 623
Esso oljer og bensin

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

TORSGATENS KOLONIAL A/S
Kristiansand S. — Tlf. 23 583, 23 634

ELEKTRO
Alt i Radio — Elektrisk — TV
Kristiansund N. — Telefon 73 838

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VÆRKS KROA
Fina Servicestasjon og Kafeteria
Inneh.: Kåre Skaia
Froland Verk pr. Arendal — Tlf. 38 246

IRIS BLOMSTERHANDEL
Alt i Blomster
Kristiansund N. — Telefon 74 560

PORSGRUNN MEIERI
Melkebar
Porsgrunn - Tlf. 51 534, 50 302

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 39 401

VERDAL MUSEUM
Kafé og Restaurant
Stiklestad — Tlf. 83 392

ANTON K. DAVIDSEN
BLIKKENSLAGERVERKSTED
Telefoner 72 638 - 72 892 — Namsos

BUGGES KAROSSERIVERKSTED
Namsos — Telefon 72 150
Forhandler **Mazda biler**

KJELLS BYGG A/S
Spesialforretning i
Tepper og Gulvbelegg
Egen leggingsavdeling
Larvik —Telefon 83 653

HENRY JENSEN
BYGGMESTER
Namsos — Telefon 73 050

NAMSOS FYSIKALSKE INSTITUTT
Namsos — Tlf. 72 544

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

OSCAR VISTE & CO.
Blikkenslagerforretning
Voss — Tlf. 11 054

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

TH. FLIKKAS EFTF.
Inneh.: Bergljot Glendrange
Ass. Handel
Flekkefjord — Tlf. 22 002

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord 72 355

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

OLE PETTER KULIEN A/S
Byggmester
Kristiansand S. - Tlf. 10 215

Benytt
Halden Komm.
Installasjonsforretning
Alt i elektrisk
Wiels Plass Telefon 82 950

MICHAEL SCHAU OG SØNN
Telefon 23 160 — Hamar
BLIKK- OG KOBBERSLAGERVERKSTED
Ventilasjon — Varmluft — Vifter — Migthy plate
Aluminium takrenner og nedløp

HEDMAN & LANGERUD A/S
BAKERI — KONDITORI
Telefon 4107 - 4224
En gros 4335
Kongsvinger

KARL JOHANSGATENS
BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - -Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

Når De reiser gjennom Sarpsborg er
MATSTOVA OG PER GYNTHAGEN
på Torget spisestedet

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 37 180 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor
og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Fryserbokser tilleie

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

JOTRON ELEKTRONIKK A/S
Levanger — Telefon 85 244
VHF Nødutstyr

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

JONAS ERIKSEN A/S
Skipshandel - Jernvarer - Malervarer
Kristiansund N. — Sentralbord 74 411

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 273354

MANDALS SPAREBANK

Mandal

*

Etablert 1840

RINGKNUTEN PUKKVERK

INNEH.: REIDAR JOHANNESSEN

●

Kongsgårdbukta

Kristiansand S. — Telefon 16 306

TO-TAKTSERVICE A/S

Salg og Service av

Evinrude utenbordsmotorer

Askeladden Plastbåter

Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

SOLUMS EFTF.

Lillestrøm - Tlf. 71 38 88 — eller

GARDINER & UTSTYR A/S

Strømmen - Tlf. 71 23 17

Stort utvalg i Gardiner og Sengeutstyr

TOMREN A/S

Storgt. 28 — Fredrikstad

Topp norsk konfeksjon i
Dame- og Herreklær

SUNDAL MEIERI A/L

Melk gir styrke

Sunndalsøra — Telefon 91 130

E. SLORER JACOBSEN & CO.

Speiderveien 29 - Fredrikstad

Telefoner: 16 540 - 16 945

«HAVETS DELIKATESSER»

Alltid noe godt i sko

A/S HAGA & CO.

Skåregt. 125 — Telefon 24 252

Haugesund

R. G. LIOR — METALLSTØPERI

Strandveien — Rælingen

Telefon Lillestrøm 71 17 77

JOHS. SANDVIK A/S

«Skarpsko» traktorkjettinger

Sandvik Vinsjer — Mek. Verksted

Stokke — Tlf. 320

VERDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Verdal — Telefon 88 474

IVAR LETNES
Spesialforretning i Kjøttvarer
Levanger — Telefon 81 355

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
BRØNNØYSUND

A/S AASE DREIERI
GANDDAL

JORUNN JOHANSEN
Lefsebakeri
Verdal — Telefon 88 466

For god — nvbrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

SAND SPAREBANK
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

GJØVIK OG OPPLAND FISKEFORRETNING
Alt i Fisk — Gå til fagmannen
Gjøvik — Telefon 71 284

Målsøm av uniformer
- og vanlig konfeksjon

I. TALBERG
KONFEKSJONSFABRIKK
VÅGSTRANDA — Telefon 31

Egne stoffer

Mottar også leiesøm for firmaer

MOBILSTASJONEN
Alfred Skogmo
Spillum i Namdalen - Tlf. 72 061
Bensin — Oljer — Service
Cabbi og Cavalier Campingvogner

ROLF MYHRE
BUNTMAKER
Spesialforretning i pelsvarer
Fredrikstad — Telefon 15 627

ØSTBERGS TRYKKERI
Boktrykk — Offset
Telefon 11 563 — Fredrikstad

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
SKRAPJERN OG METALLER EN GROS
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627 - 15 612

RØNNEBERG FOTHELSESENTER
Nykirkebakken 9 — Stavanger
Telefon 27 726

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Industrivn. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

E. FINSTAD
Aut. Installatør
Verdal — Tlf. 88 888
Spesialfirma i belysning
Komfyrer - Kjøleskap - Fryseskap m. m.

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 88 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

LUNDEGÅRD & THORESENS EFTF.
Trikotasjevarer - Garn
Sarpsborg — Telefon 52 225

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

DELIKATESSEKJØKKENET
Keiser Wilhelmsgt. 42 - Ålesund
Telefon 22 696

Velkommen til
TEKSTILMAGASINET A/S
Alt i metervarer
Pellygt. 35 — SARPSBORG — Tlf. 55 982

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

AUTOPARK A/S
FALKENBORG
Trondheim — Telefon 19 565

OSCAR GRENAGER
Linoleum — Tapeter
Farvehandel — Vindusglass
Halden — Tlf. 82 235

JOH. KR. JOHANSEN
KOLONIALFORRETNING
Torvet 2 — Halden

TØNSBERG FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

BRØDRENE FJELD ELEKTRISK
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

RINDSEM MØLLE A/S
Verdal — Telefon 88 321

MARTIN REKSTEN A/S
Skipshandel — Taxibåt
Abelnes - Tlf. Flekkefjord 67 146

Alt i dagligvarer hos
R. GUSTAVSEN A/S
ved Tinghuset
Drammens nye sentrum — Tlf. 83 37 60

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

Benytt
Ludvig Paulsen Bilsentral
BP-stasjonen — Rutebiler
Horten — Tlf. 41 129

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

BRØDRENE WATHNE
Mek. Verksted
Sørhauggt. 184
Haugesund — Telefon 23 850

STEINKJER MATSENTER & MATHJØRNET
ASS. MATVAREFORRETNING
Steinkjer — Telefoner 61 602 - 61 780

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning - Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

Blåsesand - Vi leverer alle sorter spesialsiktet sand til blåsing, finpussing og filtrering - Leveres i sekker á 50 kg.
BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

Christiansands Babymagasin
ALT FOR BABY OG BARN
Markensgt. 26
Kristiansand S. — Telefon 22 646

Besøk
OLAF HYGGEN'S HAVESENTER
Telefon 84 67 02 — Kjellstad — Lierbyen

GULSKOGEN GARTNERI
SNITT BLOMSTER
Gulskogen — Telefon 83 35 80

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

BRING MØBELSENTER A/S
Storgt. 32
Lillehammer Telefon 53 380

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

OLAF B. TERJESEN A/S
Aut. Rørlegger
Teie — Tlf. 20 848

Namsos Garn og Trikotasje
Namsos
BABYUTSTYR - BARNEKONFEKSJON
UNDERTØY - GARDINER - SENGEUTSTYR

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

SPILLUM GARTNERI
Namsos — Telefon 72 581

TRÆLEBORG BAKERI A/S
Tønsberg — Telefon 12 423

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

KRAFTS FARVEHANDEL
Namsos — Telefon 72 681

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen
Telefon Verdal 80 473

GLITRE GARTNERI
Inneh.: A. J. Andersen
Alt i planter og blomster
Teie pr. Tønsberg — Telefon 20 578

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

KIRKEGATENS FRUKT & TOBAKK
Alt i Tobakk og Sjokolade
Ålesund — Telefon 22 251

TALLMANN
Gardiner - Tepper - Utstyr - Skumplast
Mandal — Telefoner 61 795 - 62 708

«DE TRE NØSTER»
Garn - Trikotasje - Kjoler
Tlf. 82 194
Skreia og Lena

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. Installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN
Tlf. 11 693

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsvn. 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmesteri

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr - Damevesker - Parfyme - Leketøy

H. L. HANSEN
Etabl. 1897
Blikkenslageri og Ventilasjonsfirma
Sarpsborg — Telefon 54 111

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

HAMAR RØRLEGGERBEDRIFT A/S
Aut. Rørlegger
Skolegt. 12, Hamar — Tlf. 23 024

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

OSCAR BERG A/S
Tekstilmagasin
Stjørdal — Telefon 94 433

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

GREVEN KAFETERIA
Mandal — Telefon 61 440

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

MARTIN NARUM
BYGGMESTER
ENTREPRENØRFORRETNING
Mandal — Telefon 61 067

ANDREAS DYB
Entreprenør
Gåseid — Telefon 35 003

SKOGVEIEN AUTO A/S
Bilforretning — Mobilstasjon
Bensin - Olje - Service
Hamar — Tlf. 22 090

STÅL & ALUMINIUM SVEIS A/S
Tenvik
Nøtterøy Telefon 83 318

O. WIIG
Farvehandel
Molde — Telefon 51 744

GUTU'S AUTO
AUT. BILVERKSTED
Bensin og Oljer
Citroen forhandler
Barkåker — Telefon 29 257

N. M. RYGH
GLASSMAGASIN
Ålesund — Telefon 22 291

BRØDRENE HUSE & SØNNER
Murmester- og Entreprenørforretning
Askim — Telefoner: 88 17 64 - 88 25 79

WALDEMAR LARSEN
Kobber- og Blikkenslagerforretning
Fredrikstad — Telefon 12 883

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

PETTERSENS SØNNER
Lakkeringsverksted
Moum pr. Fredrikstad — Tlf. 14 374
Alt i lakkering av person- og lastebiler

MÜLLERS MARINA
Hj. Nilsensgt. 9 — Fredrikstad
Telefon 11 871
BENTE MÜLLERS SALONG
Brochsgt. 1 — Fredrikstad
Telefon 13 146

Gode og rimelige sko
SKO-HENRIK
Håkon Gamlesgt. 5—7
Tønsberg — Telefon 12 965

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

VESTFOLD DYKKERSENTER A/S
Spesialforretning i dykkerutstyr
Farmands vei 13
Tønsberg — Telefon 15 839

NØTTERØY HAGESERVICE
Anleggsgartneri
Planlegger og utfører nye anlegg
3130 Teie Telefon 15 032

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

SYSTEM-SERVICE A/S
Alt i kontormaskiner
Telefoner 24 790 - 24 791
Blomsgt. 33 SKIEN

KALAND RUSTFRITT
Mellumveien 1 - SKIEN - Tlf. 26 568
Rustfritt utstyr til storkjøkken

OLAV SØRHAUG & CO.
Trelastforretning
Stokke — Telefon 16

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

S. NYGAARD & CO.
Møbel & Utstyrsforretning
Molde — Telefon 51 031

Stavanger — Sandefjord — Molde — Ålesund — Minnesund
Sør-Audnedal — Skudeneshavn — Larvik — Hønefoss — Spillum

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

E. P. AASE
Alt i Kolonial
Sandnes — Tlf. 61 618

SØRENSENS EFTF.
BAKERI
2092 Minnesund — Telefon 76 80 78

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

JOHAN P. BJØRNSETH
FRUKT & TOBAKK
Ålesund — Telefon 22 081

Vi leverer også
HYDRAULISKE
vripropelleranlegg
A/S HEIMDALMOTOR
Molde — Tlf. 52 155

BLOMSTERSERVICE
Inneh.: V. Wilhelmsen
ALT I BLOMSTER
Hundevåg — Stavanger
Telefoner: 47 261 - 47 284

SKUDENESHAVN
RØRLEGGERFORRETNING
Aut. Rørleggerfirma
Skudeneshavn — Telefon 58 338

ERLING OUTZEN
Bakeri & Konditori
Molde — Telefon 51 348

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Universitetsbibl. i Oslo
avd. Norsk Pedagogisk
Studiesamling
Observatoriegt. 1

OSLO 2

SKI BYGG

Telefoner: 86 10 19 - 86 10 37

Bygningsartikler

VOLKSWAGEN

Østbye Pedersen Auto A.s

Skien — Sentralbord 20 092

Grafia Boktrykkeri, Oslo